

ЛЕКСИКОЛОШКО-ЛЕКСИКОГРАФСКИ ПРИСТУП `СПЕЦИФИЧНОЈ` ЛЕКСИЦИ

Предмет рада су лексиколошко-лексикографски приступи у обради `специфичне` лексике (*бешверати се / ловасати / травазирати / шалабазати* `губити време у бесциљном ходању тамо вамо`; *ворлезовати* `пуно, брзо и непрекидно причати`; *заглајдан* `неугледан мушкарац`; *ушмућак* `мало парче`), везане углавном за говор појединца. У уводном делу разматра се статус ове лексике у лексикологији и лексикографији српског језика, али и њено именовање. У централном делу рада анализирају се њене лексиколошке особености и лексикографска обрада. У завршном делу раду истиче се потреба њене што хитније лексикографске обраде и публиковања у виду лексичких збирки или ситнијих прилога. На крају рада дат је списак ових речи чији носиоци потичу из Срема.

Кључне речи: лексикологија, лексикографија, `специфична` (експресивна, индивидуална) лексика, дијалектологија, Срем.

1. Увод

1.1. Сам језик а и његова лексика нису монолитни, јер су раслојени по различитим критеријумима. Тако Милорад Радовановић (1986: 165–185) разликује четири основна типа раслојавања језика: (а) териотијално (дијалекти), (б) социјално (социолекти), (в) индивидуално (идолекти) и (г) функционално (дисциплинарно или професионално; ситуационо; тематско).

Дакле, с обзиром на ово раслојавање језика, нас ће интересовати дијалекатска лексика коју користи појединац у ужем фамилијарном круг.

¹ zarko.bosnjakovic@gmail.com

² Рад је настао у оквиру пројекта *Дијалктолошка истраживања српског језичког простора* (178004), који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

1.2. Данко Шипка (2006: 79–88) разликује раслојавање лексике зависно и независно од контекста. У првом случају најосновнија подела је на стандардну и нестандартну лексику. У оквиру ове две групе лексика се раслојава: (1) временски (станд. историцизми, неологизми / нестанд. архаизми, неологизми); (2) територијално (некадашње варијанте схј / дијалектизми, регионализми, провинцијализми, локализми; лексика везана за различите цивилизацијска подручја: кајкавизми, медитеранизми/чакавизми, динаризми, панонизми; романизми, оријентализми, унгаризми) и (3) функционално (научна, професионална, лексика везана за хоби, игре, уметност / арготизам/жаргонизам/сленг, професионализми, популизми).

У оквиру раслојавања независног од контекста убрајају се: (1) лексеме везане за особу која их користи (инфантизми, феминизми, маскулинизми), (2) лексеме обележене ставом говорника (хипокористици, пејоративи, деминутиви, аугментативи, вулгаризми, опscene речи) и (3) лексеме обележене бројем појављивања у нечијем говору, тексту или групи текстова (хапакс).

С обзиром на ово раслојавање лексике, ми ћемо се бавити нестандартном лексиком, која је у једном периоду била актуелна, на одређеном подручју али је данас углавном у фази нестајања. Наш корпус је забележен углавном од информатора женског пола³, али не можемо рећи да су то феминизми. Говорници употребом ових лексема исказују и свој став према особи или предмету (*нишџуџа* `неуредна жена`: *Штџ ми је дошла тџ нишџуџа!*? (тетка 1937←Јаково); *нрџла* `безвредна млада жена`: *Штџ мџслиш, два нрџла је трџдна са...*, тетка 1937←баба Голубинци). О овим речима не можемо говорити као о хапаксима, јер су оне уобичајене у фамилијарној комуникацији.⁴ Треба истаћи да је та средина и љубав према породици и традицији управо утицала да су се оне очувале до данас. Знатан број лексема забележио сам управо од своје сестре (1953), интелектуалке, која је рођена и живи на Новом Београду, али која се радо сећа речи које је њена мајка (1927) користила у комуникацији са њом, али и приликом имитирања бабе и деде, прабабе и прадеде. Већину тих речи и она користи у имитирању, али и у комуникацији са члановима уже породице, који знају њихово значење и контекст употребе.

1.3. „Индивидуална реч је она коју говорник или аутор неког дела скује за једну одређену прилику” (Штасни 1997/98: 90). У језику неког пи-

³ Главни информатори су ми били тетке (1927. и 1937. годиште, Голубинци), сестра (1953, Нови Београд), мајка (1933, Прхово/Јарак) и отац (1929, Голубинци).

⁴ Тако Ђорђе В. Ђирковиће (2012: 88) уз дефиницију лексеме *ћоле* наводи контекст, али и његове чланове фамилије који су је користили: „кобајаги грдња, благ, неодређен и безазлен укор, више узречица и изговара се уз осмех при сусрету старијих особа са мањом децом. Ево неколико примера и особа које су то радо изговарале: 1. уја Бућа – *Ћоле ти дечије!*; 2. деда Лала – *Ћоле ти мало, ал си порасто од лане!*; 3. баба Цица – *Пата-ћоле ти балаво, зар се тишки у гаће!*; 4. деда Злата – *Ћоле ти твоје, ајд оћемо да јашимо мог Вихора!*”

сца могу да се јаве необичне или мање обичне речи, али то не значи да се оне неће евентуално јавити и код неког другог аутора. Стога се ознака индив. (индивидуално) касније ређе и опрезније стављала уз такве речи у нашим великим описним речницима (РСАНУ и РМС⁵) (Вујанић 1976: 76–77). Значи, необичне или мање обичне речи нису увек индивидуалне. Да бисмо утврдили статус наших забележених лексема, требало би проверити да ли се оне јављају у речницима стандардног и народног језика, у дијалекатским речницима, у аматерским збиркама народних речи, у речницима језика појединих писаца, у мање познатим речима уз поједина дела, нарочито из области где су речи забележене, у речницима жаргона, у речницима страних речи и др. Такође, забележене примере треба проверити код вршњака нашег информатора, али и код осталих говорника различитог узраста. Наиме, многе од ових лексема, као што смо видели, преносиле су се са мајки на кћерке и, вероватно, нису биле у широј употреби одређене језичке заједнице. Ипак, у двама аматерским збиркама речи из Срема потврђено је неколико лексема са истим или сличним значењем (*маштракало*, *ремунда*, *салаука*, *тумарати* – Прокопљевић 2002) и (*заглајдан / заглајзан*, *ландрати / лондрати*, *маштракало*, *окерити* `ударити`, али код нас `почети`, *ремунда*, *сака(ј)луда*, *салаука*, *убрицити се* `правити се важан, али се претходно дотерати, лепо обући, избријати, намирисати колонском и подигнуте главе ићи шором`, *циврат* `дигнут`, уп. наше *усциврати се* `узнемирити` - Ћирковић 2012). Овом приликом, због ограниченог простора, лексема из нашег прилога сравнићемо само са оним забележеним у *Речнику српских говора Војводине* (РСГВ).

Поље употребе дијалекатске лексике је сваким даном све уже и ње ће се данас још сећати поједини заљубљеници у свој завичај и говор свога села и предака, о чему сведочи следећа реченица: „Сећајући се речи својих предака, речи које су нестале или полако нестају из сремског говора, сакупио сам их, описао и донекле објаснио њихово значење.” (Прокопљевић 2002: 7). Дакле, многе дијалекатске речи су већ нестале, а неке покушавамо да сачувамо од заборава трудећи се да им што прецизније одредимо значење. Поново истичемо ургентност бележења народних говора и његове лексике, јер видимо да она у новије време поприма индивидуални карактер, тј. ретки су појединци који могу да је реконструишу и донекле објасне њихово значење.

1.4. У оквиру дијалекатских речника разликује се општа и специфична лексика (Пешикан 1984: 125–128). Већина наших дијалекатских речника тежила је да „покаже колико неки говор или говорна зона додаје грађе општој

⁵ У овом речнику хапакси (речи које је неко измислио и само једном употребио) и речи које су измислили поједини књижевници, а имају одређено стилско значење типично за време, подручје или писца који је такву реч употребио носе ознаку индивидуално. (Штасни 1997/98: 90). Ова ауторка се иначе бавила неологизмима, кованицама и индивидуално означеним речима у Речнику српскохрватског књижевног језика (Штасни 1997/98).

ризници наше лексике, шта у њу уноси као специфично и особено, а не да се покаже целовита лексика једног дијалекатског идиома”. Дакле, сви ти реченици су на основу тог принципа диференцијални, јер доносе дијалекатску егзотику, специфичне и необичне појаве у лексичи.

Дакле, и ми овом приликом доносимо дијалекатску егзотику, специфичне и необичне појаве у лексичи, које су прве на удару заборављавања.

1.5. С обзиром на распрострањеност, дијалекатску лексику можемо поделити: (а) на уско локалну, јер не прелази оквире једног села или неколико села, (б) на регионалну или географску, пошто се односи на једну мању географску целину, речни ток нпр., и (в) пределну или покрајинску лексику, будући да се односи на читаве области које су имале заједничку политичку, културну и верску прошлост (Симић 1984: 172).

За нашу лексику можемо рећи да је првенствено одлика говора појединца, фамилије, села (Голубинци) и (источног / румаринског) Срема.

1.6. С обзиром на употребну вредност дијалекатске лексике у књижевном језику, она се може поделити: (а) на ону која има синониме у књижевном језику и (б) на ону која нема синониме, чиме отвара пут себи за стандардизовање (Симић 1984: 172).

Лексика која је предмет нашег интересовања углавном има синониме у књижевном језику, па се преко њих углавном и дефинише.

1.7. „Дијалекатска лексика иде на детаљизацију и конкретизацију општих појмова, односно на лексикализацију онога што би се врло често у књижевном језику рекло синтагмом или читавом реченицом. Ова лексика је обично мотивисана, често експресивна, у настанку и превирању, потенцијална је и не може се никада до краја пописати, јер користи језички потенцијал и обрасце грађења ријечи у нашем језику; она је често саставни дио говорног чина, који омогућује да се `иновација` разумије, а затим ако буде прихваћена, да се кодифицира. Када је предмет важнији, потребнији већем броју људи и кад се појам тиче једнога народа, језик се увијек постара да синонимију спријечи или је максимално редукује. Спореднији предмети, детаљи на предметима, дијелови предмета остављају мјеста богатој синонимици. ... синонимика је развијена захваљујући личном виђењу датог предмета и слободној асоцијацији ” (Симић 1984: 173) .

Од свега наведеног, можемо рећи да наша лексика:

а) у већини случајева нема прозирну мотивацију (*лајсати лајсām* `скитати, лутати`, *здумлати* `загубити, ћушнути, оставити`, *замарлијати* *замарлијām* `заићи, отићи некуд без знања других`, *замурдāрен* `запрљан, поцрнео веш`, *замурдāрити* *замурдāрим* `запрљати`, *омелдати се -ам се* `мало бити, па отићи` и сл.),

б) да је метафорична (*испирити испирим* `изјурити, истрчати напоље`: *Чим су закуцали на прозор, он је испирео на авлију, па у башту и беж у поље.*)

в) да је експресивна (*лежанина –е`аугм. од лежај` : Шта ће ти та француска лежанина, јел не видиш да је заузео целу соба!?*) и

г) да се не може до краја пописати, јер се могу стварати и нове речи по постојећим творбеним обрасцима.

За њу је битно да је она саставни део говорног чина и да се у оквиру њега лакше разуме. Сама ова лексика јавља се у синонимијским низовима, што је једна од одлика експресивне лексике (Ристић 2002: 89): *бешверати се / ландрати / лајсати / ловасати / травазирати / тумарати / шалабазати`губити време у бесциљном ходању тамо вамо`.*

2. Лексиколошко-лексикографски приступ `специфичној` лексици

2.1. Три су фактора која утичу на избор лексема које би требало уврстити у речнике нових речи: (а) хронолошки, (б) функционални, (в) лексикографски. Наиме, релевантно је када се нека лексема појавила, колико је раширена у језику и да ли је забележена у неком од речника (Оташевић 2002: 303).

За индивидуалну (експресивну) лексику, с обзиром на наведене факторе, можемо рећи:

(а) да се она јавља у различитим периодима живота њеног носиоца,

(б) да је везана за ужу средину, тј. за оне који су у контакту са њеним носиоцем и који јој могу продужити век употребе и

(в) да обично није регистрована ни у једном типу речника или ако јесте, онда има друго значење (в. реч *амељ* код Скока и у РСАНУ).

С обзиром на ове чињенице, требало би што пре у различитим часописима или билтенима публиковати мање збирке ових речи, а затим их обједињавати у речнике у којима би се водило рачуна: (а) о пореклу информатора, (б) периоду у којем је живео, (в) семантичком пољу у којем се најчешће срећу (нпр. глаголи кретања: *бешверати се / ландрати / лајсати / ловасати / травазирати / тумарати / шалабазати`губити време у бесциљном ходању тамо вамо`.*)

Овај тип лексике није толико богат да би се лако могли издавати речници, али би је редовно требало објављивати у нашим специјализованим часописима, као што су *Српски дијалектолошки зборник, Наш језик, Прилози проучавању језика* и сл. (уп. Оташевић 1999: 173–184, 2000: 387–401). Такође, веома су корисне и аматерске збирке речи (Прокопљевић 2002, Ћирковић 2012).

2.2. У билом ком виду публиковања ових речи оне би требало да имају утврђену структуру дијалекатског чланка, што подразумева акцентовану одредницу, граматичке податке, дефиницију, контекст, годиште и место рођења информатора.

Јасно је да акценат мора бити онај који је изговорио информатор. Такође, ако се јављају акценатски дублети, и то би требало регистровати (*ва-вдљити вавдљим / вѡвољим*). Реконструисане облике, као што је инфинитив, номинатив, треба дати са акцентом типичним за говор са којег је информатор. Ако је у косом падежу акценат *бурагана*, јасно је да ће номинатив јд., у Срему, гласити *бурагѡн*.

Код именица треба навести род, Гјд. и друге падеже који су типични за то говорно подручје, код глагола глаголски вид, 1. и 3. л. мн. презента или неки изразито маркиран облик.

Дефиниције су различитог типа:

а) синонимске (*баќлати се* несвр. гл. `бавити се`, *врањити –им`наговарати`*), па чак и синонимијски низ (*амељ –а`прашина, прљавштина, муљ, благо`, здумлати* сврш. гл. `загубити, ћушнути, оставити`, *наромѣжити се* сврш. гл. `постати непријатан, смркнути се, намргодити се, наљутити се`),

б) синтагматске (*ћућушка –е`већи комад`, дрјаткиња –е`опака, необуздана, пушта жена`, нрдла –е`безвредна млада жена`, сакѡјлуда –е`веома луд човек`*),

в) описно-синонимске (*замарлијати замарлијѡм`заићи, отићи некуд без знања других`*),

г) описне од једне реченице (*лѡнфрача –е`особа која воли да оговара`, лѡнтивој –а`онај који је лењ`; ѡмѡдати се –ам се`мало бити, па отићи`*) до целих прича.

Ове приче о речима обично можемо наћи у аматерским збиркама речи из завичаја самог аутора. Леп пример за то је књига Радивоја Прокопљевића, *Чудесна моћ сремске клепетуше* из које ћемо цитирати значења неколико речи, а потом их прокоментарисати.

Тако се за лексему *ајдамача* истиче контекст њене употребе: „Кад би им неко нешто скривило, па ће га тобож тући, стари Сремци су говорили: „Ако узмем неку ајдамачу, видеће он свога бога”. Чим је могла да се узме, ајдамача је била неки предмет, можда јако дрво, велики штап, дуга мотка или нешто слично. Никада у животу нисам видео ту ајдамачу. Она је вероватно служила само за претњу, застрашивање или упозорење.” (Прокопљевић 2002: 56).

Реч *маштракало* је занимљива и фонетски, али и семантички: „Маштракало је заиста чудесна реч по изговору, а још више по своме значењу. Шта значи маштракало? На ово питање јако је тешко дати одговор, јер маштракало данас значи једно, сутра друго, а прекосутра треће. Машине, алати, справе, апарати и слично, које нису у свакодневној употреби и служе за неке споредне послове, а притом и мало чудно изгледају, за Сремца су маштракало. Рецимо: косачица за траву у дворишту, маказе за живу ограду, електрични роштиљ, алат за сечење арматуре, алат за оштрење ножева...” Аутор затим наводи контекст у којем се користи: „А када се говори, то иде овако:

Је л', је л' ти у животу оно твоје маштракало, треба ми да мало штуцујем живу ограду у баштици?"

Аутор наводи и синоним и покушава да га ипак семантички нијансира у односу на прву лексему: „Слична реч маштракалу је *ћересло*. То је тек сад тешко одвојити га од маштракала, али пробаћемо. *Ћересло*, *ћересло*, где те се сети! Када неко има неки стари бицикл, па на њему фале блаобрани или има неки криви корман, поцепани сиц, у ствари да тај бицикли једва иде, али и он је *као неки бецикли* и за сваку другу ствар која је у употреби, али јако је у лошем стању, то је онда *ћересло*. Не мора та ствар бити стара, али је она упропашћена и донекле смешна.” Такође, дат је и контекст у којем се користи ова реч: „Када се говори о *ћереслу*, каже се, на пример, за онај бицикл што смо описали: Дај ми часом то твоје *ћересло* да одем до дућана по цигаре.” (Прокопљевић 2002: 58)

Описну дефиницију и контекст за лексему *маштракало* налазимо код другог аутора, који доноси збирку речи из Шимановаца у Срему: „назив за кућне справе, машине, помагала, алате и слично који се повремено употребљавају, док их тражиш, заборавиш им име и у моменту кажеш: *Ди сам оставио оно маштракало!*”

У нешем корпусу ова лексема је употребљена у фраземи: *Појо би маштракало*.

2.3. Прилог који се даје уз овај рад може бити допуна *Речнику српских говора Војводине* (РСГВ):

а) на лексичком плану: (Знатан број речи није забележен у њему.);

б) на семантичком плану, што је посебно евидентно код експресивне употребе: *брдћ / брдћаст -а -о`* плав, ружан са дебелим образима: *Свџ ми је брдћ / броћаста, мдго је наћи и нешто бдље*. (тетка 1937←баба Голубинци) (РСГВ, *брдћаст* 1. `неизразитих црта лица, плав` Банат, Бачка, 2. `опуштених образа и усана` Банат, 3. `неукусан, блунав (о јелу) Бачка);

*вавдљити вавдљим / вавољим`* жвакати без зуба, превртати, муљати по устима: *Немам зубе, па само вавдљим / вавољим* (мама 1933) (РСГВ, Бачка: 1. `полако жвакати, превртати залогај по устима`, али и 2. `одабирати, класирати`, 3. `мрвити, ломити`);

*допирити допирим`* стићи, дојурити: *Кад је чула да јој се мџж швалера, ддма је допирила од њене маме*. (сестра 1953←тетка 1937) (РСГВ `ужурбано довести некога`, Срем);

*нацинкрџити се нацинкрџим се`* удесити се, лепо се обући, дотерати се: *Јадна јој мајка. Снаја јој се нацинкрџити па по шџру*. (сестра 1953←тетка 1927) (РСГВ `накарадити (се), неукусно, неприкладно се обући` Срем) (Различита семантика, чак супротна!);

в) на ареалном плану: Поред Срема неке лексеме се срећу и у Бачкој и Банату, што је наведено уз сваку од њих;

г) на деривационом плану: (*вижа* / *вижља* / *вижле*; *прџла* –е `безвредна млада жена` *прџавац* 1. прен. подр. `мали, неугледан човек` Бачка, Банат; 2. прен. шаљ. `веома озебло дете` Банат; 3. шаљ. `зрео пасуљ од којег се прди` Банат; 4. зоол `врста птице *Сгех сгех*` Бачка, Банат);

д) на фонетском плану, што се огледа у редупликацији и проширивању корена у експресивне сврхе: *згүгүдити се*, *згүгүдим се* `скупити се, смањити се`; *Нёшто ми се ово најмање фазанче згүгүдило*. (мама 1933) (РСГВ *згүдити се*, *згүдим се* `скупити се, погурити се од хладноће` Бачка);

просагати несврш. гл. `мољакати`; *замүргүрен* `запрљан, поцрнео веш`: *Како те није срамота тако замүрдүрен вёш да прџстреш?!* (тетка 1937) (РСГВ *замүрен/замүран* `лоше опран; разливених помешаних боја (о рубљу)` Банат) *замүрдүрити замүрдүрим* сврш. гл. `запрљати`: *Само ми је замүрдүрио тёних, нёкако га није дпро*. (тетка 1937); *нагүмцати се* –ам `накрасити се`: *Свёки се политичар ддобро нагүмца прё него што га нагүре*. (мама 1933) (РСГВ *нагүмати се* 1. *набокати се* (Банат), 2. *стећи доста новца; скупити у великој количини, нагомилати* (Бачка и Банат)

3. Закључак.

3.1. Дакле у раду је анализирана нестандартна, дијалекатска лексика из Срема коју користи појединац у ужем фамилијарном кругу и која је у фази нестајања. Неке од ових речи нису индивидуализми нити хапакси, јер се могу срести и у говору других информатора Срема, али и Бачке и Банат, што потврђује и Речник српских говора Војводине. Ова лексика је саставни део говорног чина и у оквиру њега се лакше разуме.

3.2. За овај тип лексике можемо рећи: (а) да углавном нема прозирну мотивацију (*лајсати лајсам* `скитати, лутати`; *здүмлати* `загубити, ћушнути, оставити`; *замарлијати замарлијам* `заићи, отићи некуд без знања других`; *дмёлдати се* –ам се `мало бити, па отићи` и сл.), (б) осим када је метафорично употребљена (*испүрити испүрим* `изјурити, истрчати напоље`; *прџла* –е `безвредна млада жена`); (в) да је експресивна (*лежанина* –е `аугм. од лежај`: *Штё ће ти тå францијска лежанина, јел нё видиш да је здүзо цёлу сдбу!?*) и (г) да се не може до краја пописати, јер се могу стварати и нове речи по постојећим творбеним обрасцима; (д) да има синониме у стандардном језику (*бакљати се* несвр. гл. `бавити се`, *врђњити* –им `наговарати`) и (ё) да се јавља се у синонимијским низовима (*бешверати се* / *ландрати* / *лајсати* / *ловасати* / *травазирати* / *тумарати* / *шалабазати* `губити време у бесциљном ходању тамо вамо`).

3.3. Више је разлога због којих је потребно хитно забележити дијалекатску лексику: (а) лексика је најподложнија променама и најнестабилнији је језички ниво, (б) услед урбанизације нестају изворни дијалекти, (в) гра-

матички обрађена лексика, добро забележена, са акцентом и у контексту корисна је за фонетска, морфолошка, синтаксичка и, наравно, лексичко-семантичка испитивања (Симић 1984: 171). Јасно је да ће ова дијалекатска егзотика, тј. специфична лексика, због своје експресивности бити прва на удару заборављања, те је наш задатак да је забележимо у њеном контексту како би била доступна за остала лингвистичка испитивања.

3.4. Лексикографска обрада треба да буде у складу са богатом српском традицијом издавања дијалекатских речника и збирки.

4. Прилог `специфичној` лексици

áмељ -а м. р. `прашина, прљавштина, муљ, блато` : Сã ĥу пр̑во кр̑пом да пр̑ђем да п̑купим тãј áмељ (тетка 1927)

átати átãm несврш. гл. `марити, водити рачуна о нечем` : Шт̑д н̑сте уплаћивали земљорáдничку п̑нзију? Тãта н̑је м̑го, а јã сам м̑гла, ал се н̑је átало ò томе. Нити т̑и átãш да би штã урãдио (мама 1933).(РСГВ, Срем, Бачка)

бãклати се бãклãm се несвр. гл. `бавити се` : Од ј̑дне т̑ре пил̑ћа д̑б̑је ш̑сто ðвра, а т̑лко се бãкља сã њима. (мама 1933)

беш̑рати се б̑ш̑рам се несвр. гл. `бесциљно се шетати, дангубити` : Д̑кле ĥеш се т̑у б̑ш̑рати, иди н̑што рãди?! (тетка 1937)

бр̑ћ / бр̑ћаст -а -о `плав, ружан са дебелим образима` : Свã ми је бр̑ћ / бр̑ћаста, м̑го је нãћи и н̑што б̑ље. (тетка 1937←баба Голубинци) (РСГВ, бр̑ћаст 1. `неизразитих црта лица, плав` Банат, Бачка, 2. `опуштених образа и усана` Банат, 3. `неукусан, бљутав (о јелу) Бачка)

бурãġан бураġãна м. р. `онај који има велико стомак, онај који може много да једе` : В̑диши да је прãви бурãġан, н̑ мош га нãситити. Ј̑, што су ðви крãставци к̑ н̑ки бураġãни – крãтки, а деб̑ли и п̑ни с̑мена! (тетка 1937) (РСГВ бураġãча, пеј. `жена која много једе`, Бачка)

вãв̑љити вãв̑љ̑м / в̑вољ̑м несвр. гл. `жвакати без зуба, превртати, муљати по устима` : Н̑мам з̑бе, па сãмо вãв̑љ̑м / в̑вољ̑м (мама 1933) (РСГВ, Бачка: 1. `полако жвакати, превртати залогај по устима`, али и 2. `одабирати, класирати`, 3. `мрвити, ломити`)

вãзгрãјати се вãзгрãјам се свр. гл. `разгаламити се` : См̑ри се, штã си се вãзгрãјо тољко! (тетка 1937)

вãк̑ла -е ж. р. `оштар прекор, критика` : Иди на му оч̑тãј вãк̑лу (тетка 1937) (РСГВ, Бачка, Банат)

вãнтаст -а -о `широк, те гардероба не приања уз тело` : Св̑ ми је т̑ сãд вãнтасто, јер сам јãко ðслабила. (тетка 1927, сестра 1953)

в̑јжа -е ж. р. `вредна, живахна, окретна, хитра женска особа` : П̑рãнила к̑ в̑јжа. (тетка 1927) (РСГВ, в̑јжле 1. `ловачки пас`, 2. прен. `спретна,

лукава особа` Банат; *вижља* `живахна, окретна, хитра женска особа`, Банат; *вижљав* `живахан, окретан, хитар` Банат; *вижљаст* 1. `висок витак, танак` 2. *вижљав*`, Банат, Бачка)

вòрлезовати вòрлезујем несвр. гл. `много причати`: *Сйноћ си вòрлезовала, а да̀нас са̀мо ћу̀тиш.* (тетка 1937)

вра̀њити –им несвр. гл. `наговарати`: *Нѐмој га вра̀њити на злò!* (сестра 1953←тетка 1937)

го̀лòћуша –е ж. р. `жена која је слабо одевена`: *Вѝди òве го̀лòћуше, ка̀ко је нѝје срамòта!* (мама 1933) (РСГВ *го̀лаћ* `онај који нема ништа` Бачка, Банат, *го̀ла* `онај који нема ништа`, Срем, Бачка, Банат)

да̀ћа –е ж. р. `добитак`: *Ни пла̀ћу ни да̀ћу, а ти им то̀лко ра̀диш!* (тетка 1937)

до̀брандати –ам свр. гл. `довући, дотеглити`: *Једва̀ сам до̀брандала òву то̀рбèтину!* (сестра 1953←тетка 1937)

до̀пирити до̀пирим свр. гл. `стићи, дојурити`: *Кад је чу̀ла да јој се му̀ж ивалèра, òдма је до̀пирила од њèне ма̀тере.* (сестра 1953←тетка 1937) (РСГВ `ужурбано довести некога`, Срем)

др̀ндòљ др̀ндòља м. р. `онај који се брзо наљути, дури`: *Òна је јед̀ан òбичан др̀ндòљ* (тетка 1937) (РСГВ *др̀нда* прен. `алапача` Румунија)

др̀снути –ем свр. гл. `пасти`: *И вѝдим ја̀ да ћу др̀снути на срѐд у̀лице, ал нѝшта не могу да у̀ра̀дим!* (сестра 1953)

др̀усла –е ж. р. `крупна женска особа`: *Вѝд ко̀лка је др̀усла па јòш сѐди ма̀ми у крѝлу!* (мама 1933)

ћѝлимке адв. `стрмоглавце, без реда, заједно, густо`: *Шта̀ је òву зèлен посèјала ова̀ко ћѝлимке?!* (тетка 1937)

ћу̀ћушка –е ж. р. `већи комад`: *Ја̀ сам вѐћ по̀јела једну ћу̀ћушку лѐба.* (тетка 1937)

ћу̀ска –е ж. р. `већи комад`: *Нѝси мо̀го òцећи вѐћу ћу̀ску!* (мама 1933), *Ја̀ јој òцече ово̀лику ћу̀ску, а лѐбац се прèв̀рну!* (мама 1933)

жуг̀ати –ам несвр. гл. `оговарати, говоркати`: *Жу̀га се по сèлу да мѐђу њѝма има нѐшто.* (сестра 1953←тетка 1937)

жу̀ра –е `немир`: *Ју̀, жу̀ра те стèгла! Је л те сна̀шла жу̀ра?* (тетка 1937←свекрва Јаково)

заба̀ћокати се заба̀ћокам се свр. гл. `забленути се`: *То̀ мо̀ра да се Жѝво-та заба̀ћоко па ста̀о на гу̀жвару* (пошто се спљоштила, није нарасла). (сестра 1953←тетка 1937)

загла̀јдан –а м. р. `мало заостао крупан момак`: *Ку̀д је по̀шо и òвај загла̀јдан?!* (мама 1933)

зага̀латити (се) –им (се) свр. гл. `задићи, открити доњи део тела`: *Ми-личèтина до̀шла на òдсуство и лѐгла на кревет, а но̀ге дѝгла на зид, па се зага̀латила да јој се вѝде га̀ћице* (тата 1929). *Шта̀ си зага̀латила ту̀ сук̀њу, сву̀ци је ба̀р ма̀ло!* (тетка 1937)

з`а`длани́ти -им свр. гл. `ошамарити`: *Што в`о`лем кад н`е`ка з`а`длани н`е`ког на телевизији.* (тата 1929)

з`а`зв`и`ждити -им свр. гл. `ошамарити`: *Н`е` да га је з`а`зв`и`ждила по у`ши-ма да је `о`ма н`а`о* (тетка 1937)

з`а`ка`латити -им свр. гл. `зајашити некога, фиг. `Толико га је з`а`ка`латила да н`е` може од ње да м`р`дне! (тетка 1937)

з`а`ка`ла`утити -и свр. гл. `погоршати се (о времену), захладити`: *С`а`д је к`о` пр`о`леће, ал кад `д`нда з`а`ка`ла`ути! Да ти дон`е`с`е`м р`ану док не з`а`ка`ла`ути.* (мама 1933)

з`а`к`е`ња`цити се -им се свр. гл. `замазати се, испрљати се`: *Па кад се з`а`ма`жеш са к`о`ло`маши`ом, `д`нда се к`а`же да си се з`а`к`е`ња`цио.* (мама 1933)

з`а`мар`ли`јати з`а`мар`ли`јам свр. гл. `заићи, отићи некуд без знања других`: *Оп`е`т је н`е`куд з`а`мар`ли`јала! (сестра 1953←тетка 1937), Д`и` је она м`о`гла з`а`мар`ли`јати? (мама 1933)*

з`а`мун`д`арити з`а`мун`д`арим свр. гл. `в. замурдарити`: *О`ћ`у л з`а`мун`д`арити још т`у` п`о`т`кошу`љу са п`л`авим в`е`ш`о`м? (мама 1933)*

з`а`мур`д`арен -а -о `запрљан, поцрнео веш`: *К`а`ко те н`и`је срам`о`та т`а`ко з`а`мур`д`арен в`е`ш да пр`о`стр`еи?! (тетка 1937) (РСГВ з`а`мур`ен/з`а`мур`ан `лоше опран; разливених помешаних боја (о рубљу)` Банат)*

з`а`мур`д`арити з`а`мур`д`арим сврш. гл. `запрљати`: *С`а`мо ми је з`а`мур`д`арио т`е`пих, н`и`како га н`и`је `о`про.* (тетка 1937)

з`а`ћ`а`сити се з`а`ћ`а`сим се свр. гл. `задићи се, открити доњи део тела`: *Л`е`гла, а с`у`к`ња јој се ов`а`ко з`а`ћ`а`сила, па јој се в`и`де б`у`тине.* (тетка 1937)

з`г`у`г`удити се, з`г`у`г`удим се свр. гл. `скупити се, смањити се`: *Н`е`што ми се `о`во н`а`јма`ње фаз`ан`че з`г`у`г`удило.* (мама 1933) (РСГВ з`г`у`дити се, з`г`удим се `скупити се, погурити се од хладноће` Бачка)

з`др`е`пити з`др`е`пим свр. гл. `згњечити`: *Зар се не б`о`ди да ће га з`др`е`пити, в`и`ди је к`о`лка је р`а`га! (сестра 1953←тетка 1937)*

з`д`ум`лати з`д`ум`л`ам свр. гл. сврш. гл. `загубити, ћушнути, оставити`: *В`е`ћ смо у`спели да з`д`ум`л`амо к`љ`учеве и од н`д`ви в`р`ата (тетка 1937). Д`и` си т`о` с`а`д з`д`ум`лала? (тетка 1937)*

и`ж`ц`о`нд`рати се -ам се свр. гл. `осути се`: *Од бак`т`р`и`ма сам се св`а` и`ж`ц`о`нд`рала.* (сестра 1953←тетка 1937)

и`з`вал`атати и`з`вал`ат`ам свр. гл. `крупно исећи`: *Ј`а` н`е` во`лем кад н`е`ко к`у`пус и`з`вал`ата, па к`р`у`пно, к`р`у`пно, н`е` мож га м`е`тути у` у`ста.* (мама 1933)

и`нт`е`рисати и`нт`е`ришем свр. гл. `превазићи сваку меру, надмашити`: *А`ј`де, в`е`ћ си св`е` и`нт`е`рисала, толико си без`о`бразна! (тетка 1927)*

и`сп`и`рити и`сп`и`рим свр. гл. `изјурити, истрчати напоље`: *Чим су з`а`ку`цали на пр`о`зор, `о`н је и`сп`и`рио на ав`л`и`ју, па у б`а`ишту и б`е`ж у поље.* (сестра 1953←тетка 1937)

кв`р`гав -а -о `закржљао`: *В`и`ди к`а`ко је м`а`ло па кв`р`гаво! (мама 1933) (РСГВ крвгав `грбав` Банат)*

кләмати –ам несвр. гл. а) `замајавати, муштрати`: Нёмōј да ме кләмаш! Кләма ме целог живōта. (сестра 1953←тетка 1927) б) `преварити некога, узети нешто на превару од некога`: Били су сләтки док га нису òкламали. (мама 1933) (РСГВ *кләмати* /*кләмати* `искоришћавати кога` Срем, Бачка)

ләјсати ләјсәм несвр. гл. `скитати, лутати`: Кәко јој не дōјәди да стәлно ләјса по селу?! (мама 1933)

ләндрати ләндрәм несвр. гл. 1. `без циља, лутати, тумарати`: *Мислим да је дōшло време да више не ләндәрәиш, вәћ да сәдйиш у свōјој кӯћи и глѣдаиш свōја пōсла.* (мама 1933) 2. `причати оно што нема смисла`: *Умѣш ли тй штә пәметно причати или ћеш и дәље ләндрати?!* (мама 1933) (РСГВ *ләндрати* / *ләндрати* 1. а. `лабаво, опуштено висити, нххати се при покрету или услед ветра (углавном о одећи)` Банат, Бачка; б. `клатити се` Банат; в. размахивати нечим, покретати нешто тамо-амо, млатарати` Бачка, Банат; 2. прен. `бесциљно лутати, скитати, тумарати` Бачка, банат;

ләнфрача –е ж. р. `особа која воли да оговара`: *Нйко те нә може тōлко оцрнити као òва ләнфрача.* (сестра 1953←тетка 1937)

ләтити се –им се свр. гл. 1. `интересовати се за неког, заузети се око неког, закупити`: *Òва се ләтила тōг маторог, јел је бōгат и нәма дѣце* (мама 1933). 2. `почети и дәље наставити` *Ау, људи, ләтио се òвәј вѣтар, па нәма крәја!* (тата 1929) (РСГВ *ләтити* `нагло узети, шчепати, зграбити` Бачка, Банат; *ләтити се* 1. `брзо и одлучно почети са радом; посветити се нечему` Бачка, Банат; 2. `кренути неким одређеним правцем, путем` Румунија; 3. `закупити` Срем, Банат, Бачка)

лежәнина –е ж. р. `аугм. од лежај`: *Штә ће ти тә француска лежәнина, јел нә видиш да је зәузо целу сдбу!?* (мама 1933)

лентивој –а м. р. `онај који је лењ`: *А, лентивоје једән, нѣћеш ми пйити рәкије, јел нѣћеш да кӯпиш дудиње!* (мама 1937←деда Јарак)

ловәсати ловәсәм `ићи којекуда, без циља`: *Дәнас сәмо ловәсәм, нә могу нйшита да рәдим.* (сестра 1953←тетка 1927)

маштрәкало –а ``: *Пōјо би маштрәкало.* (сестра 1953 ← тетка 1927)

набѣсити сврш. гл. `наљутити`: *Кō ће рōдителје набѣсити – дѣца.* (Добановци)

нагвәждати нагвәждам `причати о свему и свачему`: *Штә рәдите? Нйшита, ёто нагвәждамо.* (тата 1929)

нагӯмцати се –ам `накрасти се`: *Свәки се политичар дōбро нагӯмца прѣ него што га најуре.* (мама 1933) (РСГВ *нагумати се* 1. набокати се (Банат), 2. стећи доста новца; скупити у великој количини, нагомилати (Бачка и Банат)

нагунтан –а –о `нагужван –а–о`: *Излог им нйје нйкако урѣћен, свѣ је нѣкако нагунтано.* (сестра 1953←тетка 1927)

назвйзгати назвйгам сврш. гл. `натоварити уз врх`: *У, сәд је òву прйколицу назвйзго да нѣ знам кәд ћемо је истōварити!* (тетка 1937) *Штә си ми назвйзго тōлко кәфе, знәш да ймәм прйтисак!?* (мама 1933)

накалатити се `почети`: *Кад се накалати кѝша да пѝда па нѝкад да ста̀не* (тата 1929)

накаћурити *накаћурим* `најурити, нагрдити`: *Она јој дѝнела кафу, а ѝва је накаћурила!* (тетка 1937) (РСГВ а) избрусити 2 прен. `упутити некоме оштре речи осуде, прекорити` Банат; б) `намагарчити` Бачка)

намечити се *намечим се* `навићи се на нешто, намерачити се`: *Нећу да јѝдем чоколаду да се не намечим на њу!* (сестра 1953)

напѝлати *напѝлам* `много насути`: *Штѝ си ми напѝло тѝлко, не могу све пѝпити.* (мама 1933)

наромѝжити се сврш. гл. `постати непријатан, смркнути се, намргодити се, наљутити се` *Штѝ се тѝко нарѝмѝжиш кад нам нѐко дѝђе? Штѝ си се нарѝмѝжио кѝ да сам ти ѝца убио?! Пѝло је дѝста кѝше, ал нѐшто се нарѝмѝжило кѝ да ће ѝпѝт.* (тетка 1937)

на̀роцан –на –но `љут, бесан, надрндан`: *Дѝшла свѝ на̀роцана па нѝсам мѝгла с њѝм нѝшта да се догѝворим.* (тетка 1937←Јаково)

на̀соловѝстити *на̀соловѝстим* `прислонити без фиксирања и учвршћивања`: *Нѝкола нѝје прѝтѐго тај ша̀раф, него га са̀мо на̀соловѝстио, па ми ла̀јсна ѝтпала.* (сестра 1953←тетка 1927)

на̀цинкрѝтити се *на̀цинкрѝтим се* `удесити се, лепо се обући, дотерати се`: *Јѝдна јој ма̀јка. Сна̀ја јој се на̀цинкрѝти па по ша̀ру.* (сестра 1953←тетка 1927) (РСГВ `накарадити (се), неукусно, неприкладно се обући` Срем)

нашешу̀рити *нашешу̀рим* / *нашушу̀рити* *нашушу̀рим* сврш. гл. `надићи се, подићи нешто да изгледа веће или да има више нечега`: *Јѝ са̀рме не мѐтем на̀сатице, па нѐ могу да ста̀ну у јѝдѝн рѝд и у̀век се тѝко нашешу̀ре ѝве ѝдгоре. Жа̀ра је бѝла нашешу̀рена, па је изглѐдало да је ѝма мнѝго.* (тетка 1937). (РСГВ *нашепу̀рити се, нашепу̀рим се* `раширити се, накострешити се, надути се` Вршац, Банат)

неокрѝбљиво `озбиљно?`: *-Дѝда, је л разѝмѝш што ба̀та чѝта из нѝвина? –Па да̀, неокрѝбљиво.* (тетка 1937, тата 1929, ја)

нѐсклауран –рна –рно `неумерен`: *Нѝ, дѝда је тѐсклауран да нѐ зна кѝлко му је дѝста!* (тетка 1937 ← баба Голубинци)

ња̀рити се –им се `драти се` *И ту̀ се са̀мо њѝри по ѝѝо да̀н.* (сестра 1953) (РСГВ *ња̀рити се* `њакати 2б, кревелећи се плакати, цмиздрити, кењкати (обично о деци) (Срем, Бачка, Банат)

оба̀дирати несврш. гл. `надгледати, обављати, опслуживати`: *Кѝ ту̀ оба̀дира? Мѐне су пѝставили да ја̀ оба̀дирам над њѝма.* (тетка 1937)

ѝвракати –ам `обрати`: *ѝвракала је свѝ до јѝдне (вишѐне).* (сестра 1953←тетка 1927)

одѝдучити се –им се `одвојити се, одбити се`: *Свѝ се одѝдучило на тѐби, нема да ти та̀ ѝљина лѐпо пѝда.* (тетка 1937)

ѝкерити `почети`: *Кад је ѝнда ѝкерила кѝша да пѝда, нѝси мѝго дѝва мѐсеца у̀ћи у̀ њиву.* (тата 1929) (РСГВ `крнути, почети (о киши, ветру и сл.) Бачка)

омѣлдати се -ам се `мало бити, па отићи`: Ђто кѡлко је била код свѡје старе мајке, омељдала се па натраг код њеног човека! (сестра 1953←тетка 1927)

ѡрјаткиња -е `опака, необузdana, пушта жена`: *Ју, Вѣло, нисам знала да си тако пушта, права ѡрјаткиња!* (сестра 1953←тетка 1927) (РСГВ *ѡрјатин* `веома ружан човек` Бачка)

ошѡјдарити -им `ударити`: *Док је не ошѡјдарии, неће прѣстати да лаје.* (тетка 1937) (РСГВ `одаламити` Банат, Бачка)

пѡјгловати пѡјглујем `лоше проћи, награјисти`: *Вѣло, ѡткуда ћеш се већ сунчати, пѡјгловаћеш. Не да сам пѡјгловала с њим на суду!* (сестра 1953←тетка 1927←баба Голубинци)

пиндука -е `неуредна жена`: *Баба Динка иде бес кѣцеље, кѡ пиндука нека.* (тетка 1937←Крчедин баба Душица)

пишѡљуга -е `неуредна жена`: *Штѡ ми је дѡшла тѡ пишѡљуга!?* (тетка 1937←Јаково)

пѡумати се сврш. гл.: `помишљати, падати на памет`: *Немѡј више да се пѡумаиш да ми мѣћеш тѡ слѡно у тањир. Мѡжда би се неко пѡумо па ѡво нѡвац са тѣ гѡмиле.* (тетка 1937)

прдла -е `безвредна млада жена`: *Штѡ мислиш, ѡва прдла је трѡдна са...* (тетка 1937←баба Голубинци) (РСГВ *прдав* –а –о прен. подр. `мали, низак` Банат; *прдавац* 1. прен. подр. `мали, неугледан човек` Бачка, Банат; 2. прен. шал. `веома озебло дете` Банат; 3. шал. `зрео пасуљ од којег се прди` Банат; 4. зоол `врста птице Сгех сгех` Бачка, Банат)

премизгивати премизгивам несврш. гл. `мрљецкати`: *Немѡјте се премизгивати, јѣдите тѡ сѡпу да ивносим гѡвѣдину и сѡс* (тетка 1937)

просѡдати просѡдам несврш. гл. `мољакати`: *Штѡ ја да просѡдам од тебе кад имѡм ѣвре да кѡпим крѡву.* (мама 1933)

проћи лѡс `проћи лако, без проблема`: *ѡвѡг пѡта је прѡио лѡс, а за убѡдѡће ћемо вѡидити!* (сестра 1953←тетка 1927)

рајтати рајтам несврш. гл. `из узнемирености нешто радити`: *Знаиш, ти сине, да сам ја цѣлу нѡћ рајто: устајо сам, мѣрио прѡтисак, шѣто.* (тата 1929) (РСГВ *рајтати* `бахато се понашати, правити неред` (Бачка); *рајтаиш* `боклук, неред, прљавштина` Банат)

*раскушљан`* `: *Не могу да ѡденем у ѡглу, јел је кѡнац сѡв раскушљан.* (мама 1933) (РСГВ *раскушљати* `размрсити, распрести, рашчешљати (косу, конац, вуну и сл.) Бачка, Банат)

раићерѣтати се раићерѣтам се `опустити се, разметути се, разгаламити се`: *Штѡ си тако раићерѣто!?* (тетка 1937)

рѣмѡнда -е `луталица, скитница`: *ѡва рѣмѡнда сѣди кѡд куће кѡлко ти држѡиш прст у кљѡчалој водди.* (мама 1933) (РСГВ *рѣмѡнда* 1. `потричар`, Срем; 2.а. `особа која воли да скита, лута, тумара` Срем; б. `неморална, префигана женска особа` (Бачка)

ремундати ремунда̄м `лутати, скитати`: *Ожєнї се да више не ремунда̄ш, дѡста је бїло и твѡга!* (мама 1933)

сакàлуда –е `веома луд човек`: *Ал је тѡ лѹда над лѹдама, прàва сакàлуда, кàкве нєма у свєту!* (тетка 9137) (РСГВ *сакàлуда/сакàлуда* м/ж `луцкаста, будаласта особа` Бачка)

салàука –е `яко невреме са ветром`: *Откуд ћеш сàд ићи, зар нє видиш кàкà је салàука?!* (РСГВ `олуја, невреме, међава` Срем, Бачка)

скањєрати се скањєрам се `накањивати се`: *Штã се стãлно скањєраш ил га òстави или му опрòсти и шлѹс!* (сестра 1953←тетка 1937) (РСГВ `снебивати се, бити неодлучан` Бачка, Банат)

скєнтати скєнтãм `уништити`: *Нãмерно је пресољãвала јєло да би штѡ прє скєнтала мѹжа!* (сестра 1953)

у тãртãњ `без везе, узалуд`: *Штã да јєдем у тãртãњ кад нїсам глãдна!* (тетка 1937) (РСГВ `пропаст` Банат, *иде у тартањ* `улудо се троши, баца се` Банат; *отишла маст у тартањ* `нешто је бесповратно изгубљено, пропало` Бачка)

травãзирати травãзирãм `шетати се бесциљно`: *Штã вї мєни тѹдє травãзирате око винограда, дћете крãст!* (тетка 1937←Шокац)

тумãрати тумãрãм несврш. гл. `бесциљно лутати`: *Скрãси се већ јєднѡм дѡкле ћеш тумãрати?!* (РСГВ а. `базати` Срем, Банат; б. `проћи залазећи на много места, обилазити` Бачка)

ћоле `обраћање детету у виду благог прекора`: *О, ћоле ти твѡје!*

убрїциити се убрїцим се `уозбиљити се, умудрити се ћутећи`: *Штã нам се свєкар овãко убрїцио* (прокоментарисала нова лада Марија Ћопава)?! *Убрїцио се кѡ Ћѡпавин свєкар.* (тата 1929, тетка 1937)

узанђирити узанђирим сврш. гл. `узнемирити`: *Штã си се узанђирила тãко, смїрїли се већ јєднѡм!* (сестра 1953 ← тетка 1927)

узвãњхати се узвãњхãм се сврш. гл. `узнемирити се`: *Бѹдте мїрне, штã сте се ѳзвãњхале!?* (тетка 1937, мама 1933)

ускопїстити се ускопїстим се `узјогунити се, бити тврдоглав`: *Дãј попусти и тї мãло, штã си се ускопїстила тѡлко!* (тата 1927) (РСГВ `упорно се устремити, заинатити се, бити упоран у тражењу некога или нечега` Банат, Румунија, Бачка)

ускѹрдучен –а –ѡ `дрвен, нељубазан`: *Сãв је ускѹрдучен, нє мош му прїћи ни са јєдна стрãне!* (сестра 1953←тетка 1927)

ускѹрдучити –им `ставити неки предмет на погрешно место`: *Тѹ си ми ускѹрдучила тãј чивїлук да нє могу од њєга да прѡћем!* (сестра 1953←тетка 1927)

успрѡпадати се –ам се `узнемирити се`: *Успрѡпадо се, јел òва зãсела на нїкако да òде.* (тата 1929) (РСГВ 1. `узбунити се, устумарати се, не налазити себи мира ни места` Банат, Бачка 2. `уплашити се, престравити се` 3. *успалити се` Банат)*

у̀сциврати се –ам се` узнемирити се` : Штã си се тãко у̀сциврала!? (тетка 1937), (сестра 1953←тетка 1927) (РСГВ усциврити се` уобразити, направити се важан` Бачка)

у̀шмућак –ћка` нешто што је мало, ситно` : Штõ нíје ìсекла прãве пãрчаде, већ тẽ у̀шмућке?! (тетка 1937)

ушукотрити се –им се` узнемирити се, успаничити се, ускубурити се` : Свẽкар је пòсло у̀ подрум по вíно, ал òставио мãло у̀ флаши. Òна тõ пòпила, а кад је òтишла, òно пòдрум зãкључан. Ијũ, òна се ушукотрила, штã сãд да рãди! А јã се свã ушукотрила кад су òни дõшли. (тетка 1937) (РСГВ ушукотрити` постати помирљивији, блажи, устукнути` Бачка; ушукотрити Јã сам тãко ушукотрила да нíком нẽ могу кãсти. Срем)

чврља –е` ситна женска особа` : Кũд се трпа òва и чврља кад нíје кãдра нíшта?! (мама 1933 ←мајка) (РСГВ чврљати` закржљати (о краставцима)` Срем)

џебрак у изр. мастан ко џебрак (тетка 1927)

џи́р `` Нẽма мíра, седи кò на џи́ру. (тетка 1937)

џопити –им` стојати и чекати` : Цẽли дãn сам џопила забадãва. (сестра 1953←тетка 1937) (РСГВ` дреждати` Румунија)

шалабãзати шалабãзам` ићи без циља, траћити време` : Треба да рãдим, а јã сãмо шалабãзам. (сестра 1953←тетка 1927) (РСГВ 1. `ићи без циља, скитати, тумарати` Бачка, Банат, Срем, 2. `дангубити` Бачка)

шкòмрачити –им` штедети` : Штã сãд тũ шкòмрачиш, јẽди кад је чòвек кũпио!? Мети јõши мãсти, нẽмõј ми стãлно шкòмрачити! (тетка 1937) (РСГВ` цицијашити` Бачка)

шобòњити несврш. гл. `шуштати, врити` : Та и мени шобòњи у глãви ко да је прãзна. (тетка 1937) (РСГВ` тупо, мукло одјекивати под ударом (о нечему шупљем, празном` Бачка)

шòфовати се шòфујем се` провлачити се, састављати крај са крајем` : Нẽмãм пãnзију, него се из млéка шòфујем. (мама 1933)

шукòрити шукòрим несврш. гл. `шапутати` : Кад бũдемо нãс двẽ шукòриле, òна ће нас опомéнути (мама 1933, тетка 1927, сестра 1953)

Цитирана и шира литература

Вујанић 1976: М. Вујанић, Индивидуалне речи. *Наш језик*, н.с. XXII/1–2, Београд, 76–77.

Оташевић и Сикимић 1991: Ђ. Оташевић и Б. Сикимић, Однос оказионализма према времену. *Наш језик*, XXIX/1–2, Београд, 77–81.

Оташевић 1998: Ђ. Оташевић, *Нове речи и значења у стандардном српском језику. Лингвистички аспект, докторска дисертација*, Београдски универзитет.

Оташевић 1999: Ђ. Оташевић, Нове и незабележене речи – грађа (I). *Наш језик*. XXXIII/1–2, Београд, 173–184.

- Оташевић 2000: Ђ. Оташевић, Нове и незабележене речи – грађа (II). *Наш језик*. XXXIII/3–4, Београд, 387–401.
- Оташевић 2002: Ђ. Оташевић, Речници нових речи. *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Зборник радова са Међународног научног скупа о лексикографији и лексикологији. Српска академија наука и уметности, Матица српска, Институт за српски језик САНУ, Београд, 299–308.
- Оташевић 2004: Ђ. Оташевић, *Велики речник нових и незабележених речи*. Алма, Београд.
- Пешикан 1984: М. Пешикан, Општа и специфична лексика у дијалекатским и ситоријским речницима. *Лексикологија и лексикографија*. Зборник радова. Матица српска. Одељење за књижевност и језик. Институт за српскохрватски језик – Београд. Нови Сад – Београд, 125–128.
- Прокопљевић 2002: Р. Прокопљевић, *Чудесна моћ сремске клепетуше*. Српска књига. Рума. 150 стр.
- Ристић 1994: С. Ристић, Конотативни аспекти значења експресивне лексике. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXVII/1–2, Нови Сад, 537–542.
- Ристић 1996: С. Ристић, Типови експресивне лексике у савременом српском језику (модел „особа + психичка или морална особина”), *Јужнословенски филолог*, LII, Београд, 57–78.
- Ристић 2002: С. Ристић, Експресивна лексика у дескриптивном речнику. *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Зборник радова са Међународног научног скупа о лексикографији и лексикологији. Српска академија наука и уметности, Матица српска, Институт за српски језик САНУ, Београд, 89–102.
- Ристић 2004: С. Ристић, *Експресивна лексика у српском језику. Теоријске основе и нормативно-културолошки аспекти*. Институт за српски језик САНУ. Монографије 1. Београд: 318 стр.
- Ристић 2006: С. Ристић, *Раслојеност лексике српског језика и лексичка норма*. Институт за српски језик САНУ. Монографије 3. Београд: 228 стр.
- Савић 1984: С. Савић, Принципи стварања неологизама у српскохрватском језику. *Лексикологија и лексикографија. Зборник радова*. Матица српска. Одељење за књижевност и језик. Институт за српскохрватски језик – Београд. Нови Сад – Београд, 161–170.
- Симић 1984: М. Симић, Дијалекатска лексика и њен однос према књижевној лексици. *Лексикологија и лексикографија. Зборник радова*. Матица српска. Одељење за књижевност и језик. Институт за српскохрватски језик – Београд. Нови Сад – Београд, 171–174.
- Ћирковић 2012: Ђ. В. Ћирковић, *Толе ти дечије. Подсетник старих речи и заборављених израза*. У Шимановцима, новембра 2012. године 118 стр.
- Шаховски 1994: В. И. Шаховский, Типы значений эмотивной лексики. *Вопросы языкознания* № 1, Москва, 20–25.

- Штасни 1997/98: Г. Штасни, Неологизми, кованице и индивидуално означене речи у Речнику српскохрватског књижевног језика. *Прилози проучавању језика*, 28/29, Нови Сад, 87–113.
- Radovanović 1986: М. Radovanović, *Socilingvistika*. Književna zajednica Novog Sada. Dnevnik, Novi Sad: 304 str.
- Šipka 2006: D. Šipka, *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina. Drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje*. Matica srpska. Novi Sad

Žarko S. Bošnjaković

LEXICOLOGICAL AND LEXICOGRAPHIC APPROACH TO REGISTER-SPECIFIC LEXIS

The paper analyses the nonstandard, dialect, expressive lexis used by the inhabitants of Srem, the vocabulary spoken within the family and thus more easily understood. This specific type of lexis is characterized by: (a) the frequent lack of any overt motivation (*lasjati lajsa#m* 'wander, roam about'; *ome#ldati se -am se* 'hang on a little and then leave'), (b) the presence of some motivation when used metaphorically (*ispiriti ispi#rim* 'dash out, run out'; *prdla -e* 'a worthless young woman'); (c) expressivity (*ležanina -e* 'augmentative of the word 'bed': *Štaće ti tafrancu #ska ležanina, jel nevidiš da je zauzo celu sobu!*?), (d) the impossibility to create an ultimate vocabulary list due to the fact that new words may be formed following the already existing word formation patterns, (e) the presence of synonyms in the standard form of the language (*bakljati se* a durative verb, 'be engaged in, engage oneself in', *vranjiti -im* 'persuade') and (f) synonymic strings in which it appears (*bešverati se / landrati / lasjati / lovasati / travazirati / tumarati / šalabazati*, 'waste time rambling, walking aimlessly').

Concerning the fact that this lexis is decreasing rapidly, it is of utter importance that it be collected and published in the form of lexical appendices, glossaries, amateur collections as well as dictionaries of 'geographically-specific' lexis.

Key words: lexicology, lexicography, register-specific (expressive, individual) lexis, dialectology, Srem.